

Maluszyn i jego mieszkańcy w świetle najstarszej księgi metrykalnej (1637 – 1731)

Maluszyn, jako wieś o 750-letniej historii, posiada bardzo bogaty zasób źródeł do własnych dziejów. Ich twórcami były różne osoby i instytucje, z których dość tylko wspomnieć Leszka Czarnego, księcia sieradzkiego, który w Maluszynie w 1266 r. wydał przywilej dla wójta z Radomska, Goduna (Hoduna?) na posiadanie wójtostwa w tym mieście i w sąsiedniej wsi Stobiecko¹. Ogłoszony dokument wyznacza początkową datę w historii Radomska i Maluszyna. Jednak dla samej miejscowości Maluszyn bardzo cennym zespołem dokumentów, sporadycznie wykorzystywanych przez ludzi pióra, są księgi metrykalne. Ich wytwórcą była kancelaria parafialna św. Mikołaja w Maluszynie, stąd dziś przechowuje je Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie. Zespół ten liczy 48 ksiąg, z których najstarsza została zaprowadzona w 1637 r.². Nie wiadomo, czy księga ta jest pierwszą, w której zaczęto prowadzić obowiązkowy rejestr aktów chrztów, małżeństw i zgonów parafian, nałożony na proboszczów przez ojców soborowych obradujących w Trydencie (1545 – 1563), a przyjętym w kraju najpierw na synodzie włocławskim w maju 1568 r.³,

ŁUKASZ S. KOPERA – dr nauk humanistycznych w zakresie historii, absolwent Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, autor kilku książek i wielu artykułów naukowych, popularyzator wiedzy o rodzinnej parafii św. Mikołaja w Maluszynie.

¹ *Matriculum Regni Poloniae summaria*, wyd. T. Wierzbowski, t. 4/3, nr 37, Warszawa 1905-1919, 341; I. JEZIERSKI, *Gmina Maluszyn w 1935 roku*, red. Ł.S. Kopera – A.J. Zakrzewski, Włoszczowa 2014, 21; S.M. ZAJĄCZKOWSKI, *Zarys dziejów powiatu radomszczańskiego*, „Zeszyty Radomszczańskie” 2 (2008), 110.

² W.P. WŁAŻŁAK, *Inwentarz ksiąg metrykalnych Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie*, „Rocznik Genealogiczny Ziemi Częstochowskiej” 1 (2011), 40-43.

³ A. BRUŹDZIŃSKI, *Wkład biskupa Stanisława Karnkowskiego w zastosowanie uchwał Soboru Trydenckiego w diecezji kujawsko-pomorskiej (1567 – 1581)*, „Studia Włocławskie” 6 (2003), 439-446; J. GREŹLIKOWSKI, *Biskup Stanisław Karnkowski jako*

a następnie na synodzie piotrkowskim w 1607 r. dla całej metropolii gnieźnieńskiej i lwowskiej⁴. Sądząc po zachowanym stanie liczbowym księgozbioru, a w przypadku parafii Maluszyn zachowały się wszystkie księgi chronologicznie aż do początku ubiegłego stulecia, można uznać ją za pierwszą i najdawniejszą księgę metrykalną tej parafii. Podobnie zachowały się najstarsze zasoby metrykalne z sąsiednich kancelarii kościelnych, np. księgi chrztów dla parafii w Żytnie datowane są od 1656 r.⁵, a dla Borzykowskiej od 1678 r.⁶

Metrykalia kościelne od lat znajdują uznanie w badaniach naukowych wielu uczonych, niekoniecznie historyków. O ich wykorzystaniu przekonali się już najlepiej archiwiści, ale także demografowie, religioznawcy, językoznawcy, biografowie i genealogowie⁷. Zdarzało się, że między aktami chrztów, małżeństw i rejestrami zmarłych mieszkańców parafii zaciąganych do specjalnych ksiąg przemycano często wiele informacji o stanie kościoła parafialnego, doniosłych wydarzeniach, a nawet całą dokumentację historyczną, stanowiącą cenny materiał źródłowy o życiu lokalnej społeczności⁸. Prezentowana tutaj księga to dudka o wymiarach 33cm x 10cm, licząca 322 karty, spisana po łacinie i mająca

ustawodawca. *Wkład w dzieło recepcji reformy trydenckiej w diecezji wrocławskiej*, „Studia Włocławskie” 7 (2004), 358-360.

⁴ R. KOTECKI, *Rejestracja metrykalna wiernych w świetle potrydenckiego ustawodawstwa Kościoła katolickiego (ze szczególnym uwzględnieniem prawodawstwa diecezji Chełmińskiej, Gnieźnieńskiej, Płockiej i Włocławskiej)*, „Nasza Przeszłość” 112 (2009), 18.

⁵ W.P. WLAŻŁAK, *Inwentarz ksiąg metrykalnych Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej*, 84.

⁶ Tamże, 24.

⁷ J. ZWIĄZEK, *Stan badań nad księgami metrykalnymi w diecezji częstochowskiej*, „Zeszyty Historyczne” 1 (1993), 55; T.A. NOWAK, *Parafia Niedośpielin i jej mieszkańcy w świetle najstarszej księgi metrykalnej (1643 – 1759)*, „Zeszyty Radomszczańskie” 8 (2014), 135-163; J. FABISZAK, *Metryki kościelne jako źródło badań procesów nazwisko twórczych*, „Studia i Materiały Polonistyczne” 3 (1997), 133-144; M. GÓRNY, *Przezwiśka i nazwiska chłopów pałuckich w XVII wieku: pochodzenie i budowa*, Wrocław 1990; TENŻE, *Wybór imion chrzestnych dla dzieci szlacheckich w powiecie kcyńskim w XVII wieku*, „Genealogia” 5 (1995), 53-67; R.R. KUFEL, *Duchowieństwo w księgach metrykalnych parafii Babimost od końca XVII do początku XX wieku*, ABMK 81 (2004), 139-168; P. LASKOWICZ, *Księga genealogiczna twojej rodziny*, Warszawa 2005; M. NOWACZYK, *Poszukiwanie przodków*, Warszawa 2005.

⁸ R. JOP, *Metryki parafialne wyznania rzymsko-katolickiego – stan wiedzy i potrzeby badawcze*, w: *Dyplomatyka staropolska – stan obecny i perspektywy badań*, red. W. Chorążyczewski – J. Tandecki, Toruń 2011, 143-157.

sygnaturę archiwalną KM 641⁹. Księga zawiera w sobie trzy podstawowe rodzaje wpisów metrykalnych: spis ochrzczonych (1637 – 1731), zaślubionych (1690 – 1731) i zmarłych (1680 – 1731). Spisy tu umieszczone są w kolejności: chrzty w latach 1637 – 1690 (k. 1-103), po nich następuje wykaz zaślubionych z lat 1637 – 1690 (k. 106-145), tutaj wpisano także akta zmarłych z lat 1680 – 1689 (k. 140-141), ponownie spis ochrzczonych z lat 1690 – 1731, (k. 147-263), spis zaślubionych z lat 1690 – 1726 (k. 264-301) i zgony w latach 1690 – 1730 (k. 303-325). Całość księgi zachowana jest w dobrym stanie, ale z licznymi śladami użytkowania. Nie wielkie uszkodzenia widoczne są na okładkach i brzegach kart, powstałe pod wpływem czasu. Księgę chrztów i małżeństw rozpoczął spisywać ks. Stanisław Jędrzejowski, ówczesny proboszcz maluszyński. Natomiast księga zgonów została zaprowadzona dopiero w 1680 r. przez ks. Stanisława Białoczyńskiego. Całość księgi doprowadził do końca w 1731 r. ks. Stanisław Wolski. Ciekawostką jest, że najstarsza księga metrykalna parafii Maluszyn przetrwała dwa pożary kościoła. Pierwszy z nich miał miejsce w 1677 r. i drugi, w sto lat później, a więc w 1777 r.¹⁰. Jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, że archiwum parafialne mieściło się zwykle w zakrystii świątyni, to zarówno losy prezentowanej księgi, jak i późniejszych metryk, mogły być o wiele bardziej dramatyczne.

1. Maluszyn – wieś w województwie sieradzkim

Maluszyn na początku XVII w. to niewielka własność szlachecka Pukarzowskich herbu Szreniawa, rezydujących na niewielkim zamku w pobliskim Pukarzowie, położona nad Pilicą, ale nie mająca wówczas większego znaczenia w regionie. Nie wiadomo dokładnie, kiedy Pukarzowscy weszli w posiadanie Maluszyna, ale ich prawa do dziedziczenia wsi potwierdzone są źródłowo na początku XV w.¹¹. Od roku 1518 Maluszyn był własnością Andrzeja Pukarzowskiego, który dzierżył także wsie: Sudzinek, Ciemiętniki, Irządze i Mosty. Skądinąd znana jest

⁹ W.P. WŁAŻŁAK, *Inwentarz ksiąg metrykalnych Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej*, 40-41.

¹⁰ Ł. KOPERA, *Pamiętnik Maluszyna w roku 1869 spisany*, „Zeszyty Radomszczańskie” 6 (2012), 235-237.

¹¹ K. STUDNICKA-MARIAŃCZYK, *Domena Ostrowskich z Maluszyna. Przykład przemian kapitalistycznych w polskim rolnictwie XIX wieku*, Warszawa 2014, 16; A.J. ZAKRZEWSKI, *Osiem wieków Żytno. Zarys życia społeczności lokalnej*, w: A.J. Zakrzewski – J. Związek, *Żytno (1198 – 1998)*, Żytno 1998, 35.

rywalizacja Andrzeja Pukarzowskiego z jego bratem Pawłem, najprawdopodobniej o wpływy ziemskie, do tego stopnia, że ten ostatni dopuścił się bratobójczej śmierci, za co w czynie ekspiacyjnym w 1562 r. miał ufundować drewniany kościół parafialny w Maluszyńcu¹².

W 1628 r. nastąpił podział fortuny Pukarzowskich – Maluszyn wraz z Ciężkowiczkami, Sudzinkiem i Kątami znalazł się w posiadaniu Marcina Pukarzowskiego¹³. W świetle najstarszej księgi metrykalnej w 1672 r. Maluszyn był już w posiadaniu kolejnego właściciela, Wojciecha Dunina ze Skrzywna. Ten, w niespełna kilka lat po transakcji nabycia dóbr maluszyńskich, najwyraźniej odsprzedał je Franciszkowi i Teresie Malczewskim, którzy tym majątkiem gospodarowali blisko pół wieku. Najprawdopodobniej sytuacja gospodarczo-polityczna kraju, ogarniętego w drugiej połowie XVII i na początku XVIII w. wojnami, spowodowała problemy finansowe Malczewskich i oddanie Maluszyna w dzierżawę Antoniemu i Marcjannie Łodzińskim, którzy występują w księdze metrykalnej w latach 1725 – 1726. jako dzierżawcy Maluszyna, Budzowa i Kątów¹⁴. Ostatecznie Maluszyn z przyległościami nabyli w 1738 r. od Malczewskich Ostrowscy herbu Korab, wpływała szlachta z sieradzkiego¹⁵. Dopiero Ostrowscy uczynili z Maluszyna ważny ośrodek strategiczny dla swoich dóbr, w którym skupiło się życie rodzinne, gospodarcze i administracyjne¹⁶.

Maluszyn w czasach władania Pukarzowskich znajdował się w granicach powiatu radomszczańskiego (radomskiego), województwa sieradzkiego. Położony był tuż nad Pilicą, przy granicy z ziemią świętokrzyską. Rzeka Pilica niewątpliwie stanowiła ważny punkt strategiczny dla rozwoju tej miejscowości. W administracji kościelnej Maluszyn, który najpóźniej w początku XV w. był już siedzibą parafii, przynależał do archidiecezji gnieźnieńskiej, a w niej najpierw do dekanatu tuszyńskiego, później wolskiego, a od 1629 r. do dekanatu kurzelowskiego ze stolicą w zapilicznym Kurzelowie, gdzie arcybiskupi gnieźnieńscy posiadali starą kolegiatę¹⁷.

¹² A.J. ZAKRZEWSKI, *Osiem wieków Żytna*, 35; J. ZWIĄZEK, *Z przeszłości kościelnej Maluszyna i okolicy*, w: *Villa Maluschyn 1412 – 2012. 600 lat Parafii św. Mikołaja w Maluszyńcu. Księgi Jubileuszowa*, red. A.J. Zakrzewski – Ł. Kopera, Częstochowa 2012, 36.

¹³ K. STUDNICKA-MARIAŃCZYK, *Domena Ostrowskich z Maluszyna*, 16-17.

¹⁴ AACz, sygn. KM 641, 238-242.

¹⁵ K. STUDNICKA-MARIAŃCZYK, *Domena Ostrowskich z Maluszyna*, 16. Por. A.J. ZAKRZEWSKI, *Osiem wieków Żytna*, 35-36.

¹⁶ A.J. ZAKRZEWSKI, *Wieś i dwór w Maluszyńcu na przełomie XVIII i XIX wieku*, w: *Villa Maluschyn 1412-2012*, 233-253.

¹⁷ TENŻE, *Osiem wieków Żytna*, 18; J. ZWIĄZEK, *Z przeszłości kościelnej Maluszyna*

Pomimo, że centralnym ośrodkiem życia gospodarczego i rodzinnego Pukarzowskich był Pukarzew, gdzie znajdowała się siedziba rodu (niewielkich rozmiarów zamek), to Maluszyn w całym kompleksie dóbr musiał pełnić ważny punkt, choćby z tej racji, że był siedzibą parafii. W Maluszynie obok drewnianej świątyni parafialnej, wzniesionej przez wspomnianego Pawła Pukarzowskiego, znajdowały się także plebania, cmentarz oraz szkoła parafialna. Nic nie wskazuje natomiast, aby w tym czasie w Maluszynie prowadzono jakieś formy dobroczynności na rzecz ubogich mieszkańców parafii w postaci szpitala – przytułku, jaki funkcjonował np. w sąsiedniej parafii Żytno¹⁸. Po podziale dóbr pukarzewskich do Maluszyna przeniósł się Marcin Pukarzewski, który najprawdopodobniej wznosił tutaj jakieś zabudowania dworskie. Najliczniejszą zabudowę wsi stanowiły drewniane chaty chłopskie, osadzone wprost na ziemi, najczęściej kryte pod słomę. Spośród nich wyróżniać się mogły domy rzemieślników, tj. kuźnie, czy służące za miejsce postoju karczmny.

2. Mieszkańcy Maluszyna

Maluszyn w XVII w. nie uchodził jeszcze za ośrodek o większym znaczeniu w regionie, ale będąc siedzibą parafii personalnej mógł rywalizować z sąsiednią Borzykową czy miastami Kurzelowem i Żytmem¹⁹. Od czasów średniowiecza, kiedy Maluszyn stał się ośrodkiem parafialnym, miejscowość ponowny rozwój musiała przechodzić w pierwszej połowie XVII w. Stało się to za przyczyną ulokowania w tym miejscu siedziby rodowej Marcina Pukarzewskiego, a więc dworu wraz z zapleczem gospodarczym, co sprzyjało najlepiej rozwojowi demograficznemu wsi. W ten sposób na znaczeniu przybrała cała wieś, która nie była już zasiedlona tylko przez osadników chłopskich (w tym zagrodników i komorników), ale jej strukturę społeczną tworzyli odąd także mieszkańcy pukarzewskiego dworu, członkowie ich rodzin oraz oficjaliści dworscy. Do tych grup należy jeszcze doliczyć miejscowe duchowieństwo oraz funkcjonariuszy publicznych. Zdaniem demografów wieś o takim przekroju społecznym mogła liczyć w przybliżeniu od 120 do 150 mieszkańców.

i okolicy, 33.

¹⁸ Ł.S. KOPERA, *Z dziejów miasta i parafii Żytno w XVIII wieku*, „Zeszyty Radomszczańskie” 8 (2014), 173.

¹⁹ A.J. ZAKRZEWSKI, *Osiem wieków Żytna*, 31-33; Ł.S. KOPERA, *Z dziejów miasta i parafii Żytno*, 166.

Maluszyn w XVII w. z pewnością nie należał do większych ośrodków rzemiosła i handlu. Do najczęstszych zakładów przemysłowych, jakie funkcjonowały w tym czasie w okolicy można zaliczyć młyny poruszane siłą rzek i strumieni, np. w Baryczy, Ciężkowiczkach i w Błoniu, oraz kuźnice – Ruda Arcybiskupia i Baran, należące do Pukarzowskich. Jedynie sieć dróg lokalnych sprzyjała rozlokowaniu w samym Maluszyńcu i okolicy karczem, służących za miejsce postoju dla podróżujących. W Maluszyńcu bowiem stykały się dwie drogi, które od dawna łączyły stare ośrodki kościelne w okolicy. Jedna prowadziła od Kurzelowa do Maluszyna, a stąd poprzez Barycz i Kobile do Radomska lub poprzez Wolę Życińską i Krzętów do Przedborza, gdzie łączyła się z traktem kijowskim. Drugi szlak komunikacyjny, o znaczeniu bardziej gospodarczym, prowadził od Maluszyna poprzez Mosty – Pukarzew – Borzykową do Koniecpola, a stamtąd do Lelowa, gdzie zbiegał się z traktem królewskim z Krakowa do Wielkopolski. Tymi drogami podróżowali najczęściej wędrowni kupcy i zwykli podróżni, ale także dostojnicy państwowi i kościelni. Wytchnienie w drodze dawały im karczmy rozlokowane w Maluszyńcu, w pobliskich Mostach, Sudzinku i w Baryczy²⁰.

Poniżej zostaną scharakteryzowani mieszkańcy Maluszyna według czterech przyjętych grup społecznych: rody szlacheckie, funkcjonariusze publiczni, rzemieślnicy i chłopi. Mieszkańcy należący do czwartej grupy (chłopi), najliczniejszej, zostaną wyliczeni z zachowaniem porządku alfabetycznego, co ułatwi ewentualnym badaczom łatwą weryfikację nazwisk. W obrębie wszystkich nazwisk starano się odtworzyć poszczególne rodziny, co zostało podane **pogrubionym** drukiem. Data początkowa umieszczona przy nazwisku określa chrzest lub zawarcie związku małżeńskiego. W dalszej kolejności podano imię dziecka, z zachowaniem chronologii. W całym cyklu zapisu metrykalnego mogą wystąpić skróty: s. (syn), c. (córka), chrz. (chrzest), śl. (ślub), zm. (zmarł), a nadto słowa budzące wątpliwość w odczytaniu zaznaczono pytajnikiem (?). Wszystkie nazwiska podano w pisowni oryginalnej, a jedynie w nawiasach ich formę, w jakiej najczęściej występują dzisiaj.

2.1. Rody szlacheckie

Maluszyn zasadniczo do początków XVII w. nie stanowił rezydencji dworskiej, a dopiero po podziale dóbr pukarzowskich w 1628 r. za-

²⁰ A.J. ZAKRZEWSKI, *Osiem wieków Żytna*, 41-43.

mieszkał tutaj z rodziną Mikołaj (Marcin) Pukarzowski²¹. Mikołaj żonaty był z Anną niewiadomego pochodzenia, z którą w Maluszynie miał dwoje potomstwa. Najstarsza księga metrykalna parafii maluszyńskiej monituje, że małżonkowie Pukarzowscy ochrzcili w miejscowym kościele parafialnym św. Krzyża i św. Mikołaja córkę Katarzynę (chrz. 12.06.1638) i syna Macieja (chrz. 12.01.1640)²². Nieco później, w tych samych aktach metrykalnych, pojawia się kolejny Pukarzowski o imieniu Marcin, który wraz z małżonką Zofią Krupczanką Przeclawską z Przeclawic ochrzcil w kościele maluszyńskim córkę Annę Krystynę (chrz. 29.05.1672). Tenże Marcin w momencie chrztu córki, w 1672 r., nie był z pewnością sukcesorem Maluszyna, gdyż w akcie został wymieniony w charakterze ojca chrzestnego niejaki Dunin, dziedzic w Maluszynie (*Dunin heres in Malusyn*)²³. Nie wiadomo, w jaki sposób dobra Pukarzowskich na Maluszynie przeszły w ręce Dunina, którego z imienia Wojciech wymienia księga metrykalna pod datą 25 listopada 1677 r. przy okazji dopełnienia sakramentu małżeństwa w kościele maluszyńskim przez Annę Orłowską i Kazimierza Wolskiego, służących Duninowych²⁴. Akta w żaden sposób nie wykazują, aby pomiędzy Pukarzowskimi i Duninami zachodziły jakieś koligacje rodzinne. Wejście tych ostatnich w posiadanie dóbr maluszyńskich musiało zatem nastąpić w ramach jakiejś transakcji handlowej.

O rodzie Duninów, który na krótko wszedł w posiadanie Maluszyna, księgi metrykalne milczą poza dwoma wzmiankami podanymi wyżej. Najwyraźniej niekorzystna sytuacja polityczno-gospodarcza w kraju, jaka zapanowała po potopie szwedzkim (1655), zmusiła Wojciecha Dunina do wyzbycia się fortuny maluszyńskiej. W ten sposób kolejnym rodem, który zaczął odgrywać ważną rolę na tutejszym terenie był ród Malczewskich. Istotnym czynnikiem, który mógł przyspieszyć zmiany własnościowe w Maluszynie był pożar wsi w 1677 r. Żywioł ogarnął wówczas zniszczeniem kościół parafialny²⁵, ale mógł także strawić

²¹ W świetle dokumentów z łódzkiego Archiwum Potockich i Ostrowskich z Maluszyna tym, który miał otrzymać Maluszyn po podziale dóbr Pukarzowskich był Marcin. Tego jednak, jako dziedzica dóbr maluszyńskich, księgi metrykalne w żaden sposób nie monituje, co można uznać za pomyłkę w rozczytaniu łacińskiego imienia Nicolaus (Mikołaj), jeżeli tylko nie było to drugie imię Marcina Pukarzowskiego. Por. tamże, 36.

²² AACz, sygn. KM 641, 5-8.

²³ Tamże, 74.

²⁴ Tamże, 135.

²⁵ H. OSTROWSKA, *Dzieje Maluszyna i jego dziedziców z opowiadania i z pamięci zebrane*, wyd. i red. A.J. Zakrzewski, Warszawa 2009, 212.

znaczną część wsi z miejscowym dworem. W ten sposób Duninowie, utraciwszy większość swojego majątku, zmuszeni byli do rezygnacji z dalszego gospodarowania w Maluszynie.

Rodzina Malczewskich w świetle najstarszych akt metrykalnych osiedliła się w Maluszynie najpóźniej w lipcu 1678 r., kiedy to w księdze chrztów pojawił się zapis o chrzcie Anny – córki Franciszka i Teresy Malczewskich (chrz. 18.07.)²⁶. Małżonkowie Malczewscy nie występują jednak w akcie chrztu jako dziedziczeni właściciele Maluszyna, ale jako *generosi Domini* (szlachetni państwo). Co ciekawe, córka, którą Malczewscy przynieśli do chrztu była konwertytką, a więc osobą nawróconą, w tym wypadku z judaizmu. Pochodzeniem żydowskim musiała zatem, zgodnie z tradycją judaistyczną, legitymować się jej matka Teresa z Gawronów Malczewska. Podobny układ zaistniał w 1680 r., kiedy Franciszek i Teresa Malczewscy przynieśli ochrzcić do kościoła w Maluszynie syna Jana (chrz. 04.05.) oraz w 1682 r., kiedy chrzcili córkę Elżbietę Klarę (chrz. 16.08.). Także w tych dwóch przypadkach rodzice dziecka w akcie chrztu zostali określani jedynie mianem *generosi* (szlachetni)²⁷. Dziedziców Maluszyna z rodu Malczewskich wymienia dopiero księga chrztów pod datą 19 stycznia 1698 r., kiedy w kościele maluszyńskim stawili się Stanisław z Malczewa i Katarzyna z Wilkowic Malczewscy, dziedzice Maluszyna i Kątów (*Bonorum Villa Maluszyn et Kąty*). Małżeństwo przedstawiło wówczas do chrztu syna, któremu nadane zostały imiona Samuel Sykstus²⁸. Stanisław i Katarzyna Malczewscy jako dziedzice maluszyńscy występują w najstarszych metrykach parafii jeszcze dwukrotnie: w 1699 r., kiedy prosili o chrzest dla syna Jana Kacpra (chrz. 13.01.) i w 1716 r., kiedy do chrztu przedstawili Antoniego Aleksandra (chrz. 14.04.)²⁹. Ród Malczewskich, który osiedlił się na Maluszynie, musiał być dość liczny. W międzyczasie, kiedy dziedzic Stanisław Malczewski wraz z małżonką chrzcili w kościele maluszyńskim kolejne potomstwo, w księgach metrykalnych zostali zarejestrowani inni członkowie z rodu Malczewskich, dziedziczeni właściciele dóbr Maluszyn. Byli nimi Mikołaj i Anna z Łąckich Malczewscy, którzy w 1707 r. ochrzcili syna Franciszka Stanisława (chrz. 04.02.)³⁰. Bliższe określenie pokrewieństwa Malczewskich, spośród których dwie

²⁶ AACz, sygn. KM 641, 83.

²⁷ Tamże, 84.

²⁸ Tamże, 167.

²⁹ Tamże, 170, 214.

³⁰ Tamże, 123.

linie dziedziczyły Maluszyn, wymaga dalszych badań genealogicznych, niekoniecznie zakończonych sukcesem. Malczewscy z gospodarowania na Maluszynie zrezygnowali już w latach dwudziestych XVIII stulecia. W 1725 r. dobra maluszyńskie dzierżawią jeszcze od Malczewskich Antoni i Marcjanna Łodzińscy³¹, aż do 1738 r., kiedy nastąpiło ich ostateczne przejście przez Kazimierza Ostrowskiego, o czym dokładnie informują zachowane papiery Korabitów Ostrowskich³².

2.2. Duchowni

Ważną grupę w przestrzeni lokalnej stanowili duchowni, którzy, zwłaszcza na wsiach, stawali się często jedynymi moderatorami życia społecznego mieszkańców. Zasadniczo pierwszych proboszczów w Maluszynie wymieniają różne akta z początku parafii w XV w.³³, ale to księgi metrykalne monitują ich nazwiska, a czasem znaczące fakty z życiorysu, np. awans czy śmierć. W świetle prezentowanych metrykaliów z lat 1637 – 1731 lista proboszczów zarządzających kościołem i parafią św. Krzyża i św. Mikołaja w Maluszynie układa się następująco: ks. Stanisław Jędrzejowski (1637 – 1640), ks. Stanisław Białkiewicz (1640 – 1641), ks. Wawrzyniec Woźnicki (1641 – 1651), ks. Piotr Jaromierski (1652 – 1663), ks. Stanisław Franciszek Dziwicki (1663 – 1684), ks. Wojciech Piątkowski (1684 – 1685) – kanonik regularny z Witowa, ks. Stanisław Białoczyński (1685 – 1698), ks. Jan Fiszer – komendarz (1698 – 1700), ks. Michał Białoczyński (1700 – 1708), ks. Stanisław Domagałski – komendarz (1708), ks. Antoni Świerczowski (1708 – 1715), ks. Jakub Malicki (1715 – 1723), ks. Wojciech Kauffman – kanonik regularny z Witowa (1724) i ks. Stanisław Wolski (1724 – 1731).

Wprawdzie uchwały *Tridentinum* nakładały na proboszczów obowiązek rezydowania w parafiach, to jeszcze w XVII w. nie był on ściśle przestrzegany przez polskie duchowieństwo. Księga metrykalna reje-

³¹ Tamże, 238.

³² K. STUDNICKA-MARIAŃCZYK, *Domena Ostrowskich z Maluszyna*, 16; A.J. ZAKRZEWSKI, *Wieś i dwór w Maluszynie*, 234.

³³ O pierwszym plebanie – Tomku (*Thomko pleban de Maluschyn*) wspominały akta grodzkie noworadomskie. W pocz. XVI w. proboszczem w Maluszynie był Szymon z Kurzelowa, którego wymienia wizytacja prymasa Jana Łaskiego. Por. S. KOZIEROWSKI, *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej wschodniej Wielkopolski*, Poznań 1926, 17; J. ŁASKI, *Liber Beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski, t. 2, Gniezno 1881, 209.

struje wielu duchownych, najczęściej wikariuszy i kapłanów z sąsiednich parafii, m.in. Kurzelów, Borzykowa, Żytno i Wielgomłyny, którzy w parafii Maluszyn sprawowali sakramenty w zastępstwie proboszcza. Pierwszy wikariusz w parafii maluszyńskiej pojawił się w 1647 r. Księga chrztów wzmiankuje go z imieniem Mateusz. Kolejnymi pomocnikami proboszcza byli: ks. Jan Bęczkowski (1652), ks. Wojciech Putkowicz (1660), ks. Jan Fiszer (1694 – 1699), o. Bazyli Grzębosz – paulin z Wielgomłyn (1713), ks. Stanisław Witkowski (1726 – 1729) i ks. Stanisław Szymanowicz (1729 – 1731). Księża wikariusze w parafiach przebywali zazwyczaj kilka miesięcy, a ich pobyt wiązał się najczęściej ze zdobyciem praktyki duszpasterskiej, by móc ubiegać się o lepsze stanowisko. Tak musiało być w tym wypadku także w Maluszyńcu. Krótkookresowa posługa wikariusza w parafii lub jego niedyspozycyjność zmuszała proboszcza do szukania zastępstwa w kręgach innych duchownych. W 1640 r. sakramentów chrztu i ślubu w kościele maluszyńskim udzielał ks. Mateusz (wicedziekan kurzelowski). W 1641 r. proboszcza Wawrzyńca Woźnickiego w posłudze duszpasterskiej zastępował ks. Jan Dzierzecki, wicerektor kolegiaty kurzelowskiej. Podobna sytuacja zaistniała w latach 1641 – 1652, kiedy proboszcza Woźnickiego zastępowali proboszcz i wikariusz z parafii Borzykowa. Zdarzało się, że do pracy w duszpasterstwie parafialnym kierowani byli księża zakonni. Tak było w przypadku o. Antoniego Truska z zakonu franciszkanów, który w Maluszyńcu przebywał w 1657 r. Ks. Piątkowski natomiast, który objął urząd proboszcza maluszyńskiego w 1684 r., pochodził z konwentu premonstratensów (kanoników regularnych) św. Augustyna w Witowie, a tego, jeszcze w tym samym roku, w roli komendarza parafii zastępował współbrat ks. Benedykt Ligoński.

2.3. Funkcjonariusze publiczni

Maluszyn w XVII w. nie stanowił większego znaczenia w strukturach państwowych i kościelnych, a jedynie w obrębie tych ostatnich posiadał instytucje życia publicznego, charakterystyczne dla tego rodzaju ośrodków parafialnych na terenie kraju. Do takich należała szkoła początkowa, która obsługiwana była przez określonych funkcjonariuszy publicznych. Najważniejszą osobą w tym gronie był rektor szkoły lub kierownik, który pozostawał w ścisłym związku z miejscowym kościołem parafialnym, jako niższy urzędnik kościelny (*minister ecclesiae*).

Podobny związek z parafią utrzymywali organista i kantor. Wszyscy trzech służyli kościołowi mianowani i utrzymywani byli przez proboszcza parafii, co oznaczało, że pozostawali pod jego ścisłą kontrolą.

Prezentowane akta metrykalne monitują, że w Maluszynie zamieszkiwał zarówno rektor szkoły, organista i kantor. Maluszyn zorganizowaną szkołę parafialną posiadał już na początku XVI w., o czym wspominają akta arcybiskupów gnieźnieńskich. Nauczaniem początkowym dzieci maluszyńskich parą się wówczas rektor szkoły, który posiadał odpowiednie uposażenie od miejscowego proboszcza. Stanowiły je dział ziemi i ogród, bliżej nieokreślone w położeniu³⁴. Z tych samych akt, ani z innych źródeł dla tamtego okresu, nie można powiedzieć nic o personaliach kierownika szkoły i jego kwalifikacjach, ani o budynku szkolnym, w którym prowadzone było nauczanie dzieci. Rektora szkoły, o czym zostało już wspomniane, mianował proboszcz parafii zgodnie z jego kwalifikacjami. W XVI w. jedyną uczelnią, która nadawała uprawnienia do prowadzenia nauczania w szkole, była Akademia Krakowska. Jej studenci kończyli najczęściej trzyletni kurs przygotowawczy, zwieńczony tytułem bakałarza sztuk wyzwolonych (*baccalaureus artium*) lub magistra³⁵. Zdarzało się, że do szkół parafialnych szli uczyć także nauczyciele posiadający tytuł naukowy doktora, jak miało to miejsce w niedalekim Mstowie³⁶. Bakałarz po zaprzysiężeniu na stanowisko rektora szkoły otrzymywał w posiadanie budynek szkolny, mieszczący pod jednym dachem izbę lekcyjną i mieszkanie rektora. Sądząc po XVI- i XVII-wiecznej zabudowie Maluszyna, kiedy zwyczajnie dominowało budownictwo drewniane, dom kierownika szkoły nie mógł wyróżniać się niczym innym od pozostałych budynków stojących we wsi, a więc był typową budowlą z drewna, krytą słomą lub gontem. Bliższe informacje personalne o rektorach szkoły parafialnej przekazuje najstarsza księga metrykalna kościoła św. Krzyża i św. Mikołaja w Maluszynie z lat 1637 – 1731.

Powstała najpóźniej w początku XVI w. szkoła parafialna w Maluszynie swoją działalność musiała najwyraźniej utrzymać do początku kolejnego stulecia, gdyż najstarsza księga chrztów z 1637 r. wymienia jej rektora Grzegorza Stankiewicza (*Gregorius Stankiewicz*). Kierow-

³⁴ J. ŁASKI, *Liber Beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, 209-210.

³⁵ A. SMOLAŃSKI, *Struktura zawodowa nauczycielstwa w Polsce do 1939 roku*, Opole 1996, 59.

³⁶ Ł. KOPERA, *Szkolnictwo parafialne u Kanoników Regularnych Laterańskich obediencji mstowskiej, kłobuckiej i krzepickiej w XVII i XVIII wieku*, Częstochowa 2015 [mps rozprawy doktorskiej w Bibliotece Głównej AJD w Częstochowie], 115.

nik Stankiewicz uchodził za mężczyznę żonatego, bowiem w parafii zamieszkiwała jego żona Jadwiga, z którą miał syna Piotra. W 1646 r. urząd rektora szkoły w Maluszyńcu objął na kilka miesięcy niejaki Mateusz. Proboszcz w tym czasie najwyraźniej poszukiwał odpowiedniego kandydata na to stanowisko i dopiero na dłużej w Maluszyńcu zatrzymał się rektor Stanisław Greliński z Kodręba. Księga chrztów wymienia go już w sierpniu 1647 r. wraz żoną Agnieszką. Rektor Greliński w Maluszyńcu pracował do 1657 r., kiedy to jego miejsce zajął Stanisław Przybkowski z Brzeźnicy. Ten wraz żoną Reginą ochrzcił w miejscowym kościele trzech synów: Kazimierza (chrz. 01.03.1658), Mikołaja (chrz. 30.11.1659) i Wojciecha (chrz. 08.04.1662). Po nim, w roku 1663 r., stanowisko kierownika szkoły objął na kilka miesięcy Andrzej z Żytna. Kolejnymrektorem, który zatrzymał się w parafii na dłużej, był Wawrzyniec Ruciński. W Maluszyńcu musiał zamieszkiwać z całą rodziną, gdyż akta chrztu za lata 1663 – 1668 wzmiankują o jego dzieciach, synu Marcinie i córce Marii. W latach 1668 – 1672 na posadzie rektora w Maluszyńcu spotykamy Bartłomieja, a po nim księga metrykalna wzmiankuje już tylko o rektorze Janie. Ten żonaty był z Krystyną, z którą miał syna Piotra (chrz. 28.05.1672).

Nie wiadomo, co sądzić o dalszym milczeniu źródła w kwestii pobytu rektorów w parafii. W historiografii przyjęto, że stan szkolnictwa parafialnego w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII w. uległ znacznemu osłabieniu na skutek sytuacji politycznej kraju, a zatem można by uznać, że szkoła parafialna w Maluszyńcu znalazła się w tej większej grupie placówek, które we wspomnianym okresie zaprzestały swej działalności³⁷. Tymczasem brak kierownictwa szkoły w danej miejscowości wcale nie musiał oznaczać zaprzestania tam nauczania. Dowodzą tego prowadzone w ostatnim czasie dogłębne kwerendy właśnie na aktach metrykalnych parafii³⁸. Wiek XVII to także okres baroku w polskiej kulturze, w którym nastąpiły przeobrażenia w sferze sakralnej. W kościołach coraz częściej pojawiają się organy muzyczne, a wraz z nimi upowszechnia się zawód organisty, po który chętnie sięgają dotychczasowi nauczyciele. W ten sposób posada organisty stawała się bardziej prestiżową i opłacalną aniżeli zawód pedagoga. W parafiach wiejskich liczących po kilka wiosek, takich jak Maluszyn, gdzie zwykle proboszcz posiadał szcuplejsze

³⁷ S. LITAK, *Edukacja początkowa w polskich szkołach w XIII – XVIII wieku*, Lublin 2000, 57-70.

³⁸ Ł. KOPERA, *Szkolnictwo parafialne u Kanoników Regularnych Laterańskich*, 113-123.

dochody aniżeli rządcy dużych ośrodków kościelnych, najczęściej następowała kumulacja stanowisk rektora szkoły i organisty. W ten sposób muzyk, który związany był ściśle z parafią, mógł także prowadzić nauczanie dzieci w zakresie nauk początkowych. Scedowanie dwóch funkcji na osobie organisty stawało się wygodnym rozwiązaniem dla proboszcza, który posiadając organistę przy swoim kościele, wywiązywał się zarazem z obowiązku prowadzenia szkoły parafialnej. Księża chętnie utrzymywali swoich organistów, o czym świadczy ich długi, często dożywotni okres pracy przy jednym kościele.

W świetle najstarszej księgi metrykalnej kościoła w Maluszynie organista w tutejszej parafii pojawił się najpóźniej w 1673 r. Mniej więcej w tym samym czasie z kart księgi znika nazwisko rektora szkoły, co tylko potwierdza powyższe ustalenia o dublowaniu stanowisk urzędników kościelnych. Pierwszym organistą, którego wymienia księga chrztów, był Wojciech Januszewski. Muzyk uchodził za mężczyznę żonatego, gdyż metryki wzmiankują o Zofii, organiście. Pobyt organisty Januszewskiego w Maluszynie nie był długi. W 1675 r. księga chrztów wzmiankuje już o jego zastępcy, organiście Kazimierzu, a po roku 1676 nazwisko Januszewski całkowicie zanika z kart metryk. Kolejny organista w Maluszynie, którym był Grzegorz Fiszer, pojawił się w 1699 r. i najwyraźniej z parafią związał się na dłużej. Jeszcze tego samego roku ożenił się w parafii z Anną Gajowską (śl. 24.08.1699), z którą miał co najmniej dwóch synów, Jana i Michała, także organistów. Organistę Fiszera zastępowali od czasu do czasu inni muzycy, m.in. Kazimierz Borkowski (1703 – 1705) i Jan Krasocki (1704). W 1712 r. stanowisko organisty objął na krótko Jan Fiszer. Ten musiał uchodzić za mężczyznę żonatego, posiadającego potomstwo, gdyż księga zgonów pod datą 28 lipca 1712 r. zarejestrowała zejście Stanisława Fiszera, syna organisty. Od 1713 r. organistą przy kościele maluszyńskim ponownie był Grzegorz Fiszer, aż do 1719 r., kiedy w parafii pojawił się kolejny organista – Stanisław Będziński. Po nim, w latach 1721 – 1730, na posadzie organisty księga wymienia Jakuba Królikowskiego, który do Maluszyna przeprowadził się z żoną Zofią. Akta nie wskazują, aby to małżeństwo posiadało jakiegokolwiek potomstwo. W międzyczasie organistę Królikowskiego zastępował Wojciech Barbórski, który w parafii przebywał z żoną Katarzyną od 1724 r. Metryki podają, że w miejscowym kościele parafialnym ochrzcił on syna Stanisława (chrz. 28.05.1725). Po śmierci organisty Królikowskiego w dniu 4 listopada 1730 r. stanowisko to

objął Michał Fiszer, syn organisty Grzegorza Fiszera, który dotąd przy kościele maluszyńskim pełnił funkcję zakrystianina (*sacrystianus*). Nie wiadomo natomiast, czy występujący w księdze chrztów w tym samym czasie Franciszek Fiszer – kantor kościoła, był bratem lub synem organisty Michała, ale z pewnością należał do zacnego rodu organistów, podtrzymującego tradycje muzyczne w parafii.

Trzecią grupę funkcjonariuszy publicznych stanowili kantorzy. Księga monituje ich tylko kilku, ale zwykle jako cieszących się długoletnim stażem pracy w miejscowej szkole parafialnej. Kantor w systemie nauczania początkowego odpowiedzialny był za naukę śpiewu, a szczególnie za oprawę muzyczną nabożeństw kościelnych, na które udawał się wraz z uczniami. Pierwszego kantora w Maluszyńcu najstarsza księga metrykalna zarejestrowała w 1663 r. Był nim Cyprian z Borzykowskiego. Kantor Cyprian w parafii żonaty był z Marianną Turkową z Maluszyna (śl. 27.11.1663), z którą miał co najmniej trójkę potomstwa. Wśród nich: córki Marianna (chrz. 13.08.1667) i Ewa Zofia (chrz. 29.03.1670) oraz syn Kazimierz (chrz. 26.02.1673). Małżeństwo cieszyło się dużym szacunkiem i uznaniem miejscowej ludności, o czym świadczy wielokrotne odnotowanie ich nazwisk w aktach chrztów, jako „wziętych” rodziców chrzestnych dla miejscowej diatywy. Kantor Cyprian zakończył życie w Maluszyńcu dnia 9 września 1691 r. w wieku 70 lat. Jego następcą w 1692 r. został Wojciech Jędrycha (Jęrdichowicz), którego metrykalia wymieniają począwszy od 1692 r. W parafii mieszkał z żoną Ewą, ale najprawdopodobniej był w podeszłym wieku i wkrótce zmarł. Metrykalia odnotowują jego zgon w marcu 1702 r. Po Wojciechu Jędrychu posadę kantora w parafii na krótko objął Józef Dobkowicz, a dopiero po nim Kazimierz Borkowski, który w 1703 r. przeszedł pracować na stanowisko organisty maluszyńskiego. Jak ostatniego z kantorów prezentowana księga podaje wspomnianego kantora Franciszka Fiszera, który na tym stanowisku wymieniony został w 1730 r.

2.4. Rzemieślnicy

Głównym źródłem utrzymania dawnych mieszkańców Maluszyna pozostawała praca na roli, ale spośród różnych kategorii chłopów (chałupnicy, zagrodnicy) mogli rekrutować się tacy, którzy zarazem świadczyli określone usługi rzemieślnicze i handlowe. Wprawdzie najstarsza księga metrykalna parafii maluszyńskiej z lat 1637 – 1731 nie rejestruje

mieszkańców trudniących się zawodowo ciesielką, kowalstwem czy kuśnierstwem, nie oznacza to jednak, że takowych zawodów w Maluszy nie było. Trudno wyobrazić sobie wieś rolniczą bez zagrody kowala, cieśli, bartnika, kuśnierza czy tkacza. Najczęściej natomiast w aktach metrykalnych przewijają się członkowie rodzin młynarskich, które ze względu na lokalną sieć wodną prowadziły prywatne zakłady w okolicach Maluszyna. Prócz znanych i funkcjonujących jeszcze do niedawna młynów w Ciężkowickach i w Błoniu, księga metrykalna wymienia osady młyńskie w Baryczy i w Gadce za Kątami.

Ważną rolę w życiu mieszkańców dawnej Polski odgrywała karczma, zwana tawerną lub wyszynkiem. Karczmy zakładane były nie tylko w większych skupiskach ludności, ale i w małych osadach. Zbierała się w nich zarówno szlachta, jak i chłopci na wspólnych rozrywkach, biesiadach, a nierzadko w celu „ubicia” transakcji handlowej (sprzedaży płodów rolnych oraz wyrobów rzemieślniczych). Karczmy zakładane były najczęściej przy drogach i traktach, służąc swoją gościnnością także podróżnym, którzy mogli znaleźć w nich odpoczynek (w tym nocleg), miejsce i obrok dla koni oraz potrawy dla zaspokojenia głodu i pragnienia. „Już za doby piastowskiej karczmy pospolite były po wsiach i miasteczkach polskich, jako gospody dla podróżnych i miejsca do narad i biesiad miejscowej ludności. W czasach, gdy kościoły były rzadko po kraju rozsiane, ludność przybywająca w dniu świąteczne z daleka, musiała mieć przy kościele dach gościnny na popas, sami więc proboszczowie starali się o to, aby w pobliżu świątyni była obszerna gospoda”³⁹ – napisał niegdyś o roli karczmy Zygmunt Gloger w *Encyklopedii Staropolskiej*. Najczęstszymi gospodarzami karczem w dawnych czasach byli Żydzi, ale nie tylko. Często prowadzili je rolnicy i rzemieślnicy, dla których obsługa podróżnych stanowiła jedynie działalność poboczną. Z prowadzeniem karczmy wiązało się ściśle prawo propinacji, co oznaczało, że jej gospodarz mógł nabyć koncesję na sprzedaż alkoholu wyłącznie od miejscowego dziedzica lub plebana.

Z uwagi, że Maluszyn był wsią szlachecką i łączył w sobie dwa szlaki komunikacyjne, posiadał karczmę w obrębie wsi, która w świetle księgi chrztów z pierwszej połowie XVII w. należała do Wojciecha i Agnieszki Synowczyków (Synowców). Małżeństwo w kościele maluszyńskim ochrzciło co najmniej dwoje potomstwa: syna Wojciecha (chrz. ?. ?. 1638) i córkę Zofię (chrz. ?. ?. 1639). Nie wiadomo, w jaki

³⁹ *Encyklopedia Staropolska* 3, red. Z. Gloger, Warszawa 1902, 9.

sposób Synowczykowie weszli w posiadanie karczmy w Maluszyńcu, ale z pewnością prawo propinacji mogło być regulowane dla niej przez miejscowy dwór Pukarzowskich. Podobne wyszynki stały we wsi Mostki (Mosty), Sudzin i Sudzinek, rozciągające się przy traktach komunikacyjnych⁴⁰.

2.5. Chłopi

Podstawowym zajęciem i źródłem utrzymania ludności Maluszyńca w XVII w. była nadal gospodarka rolna oparta na uprawie zbóż i hodowli bydła. Ta sama praca dawała utrzymanie także ówczesnym właścicielom dworu szlacheckiego, a także duchowieństwu parafialnemu. Obszar uprawy parafii maluszyńskiej w tym czasie zajmował około 14 łąnów, ale znaczną jego część stanowiły lasy, łąki, pastwiska i nieużytki. Ludność chłopska, która zamieszkiwała na Maluszyńcu, w przeważającej liczbie posiadała niewielkich rozmiarów pola w obrębie swoich zagród, a nieco w dalszej okolicy pastwiska i łąki. Uzupełnienie arealu stanowiły sady jabłoniowe zlokalizowane w obrębie wsi⁴¹. Najstarsza księga metrykalna monituje, że w Maluszyńcu w latach 1637 – 1731 zamieszkiwało około 150 rodzin chłopskich. Wśród nich najczęściej pojawiają się nazwiska Baryś, Jędrzejczyk, Palusek (Palus), Stypka, Synowiec, Turek i Włodarczyk, z których wiele można spotkać w Maluszyńcu do dzisiaj (Jędrzejczyk, Palus, Synowiec). W tamtym czasie rodziny chłopskie posiadały od 1 do 5 potomstwa, a w tej grupie najwięcej rodziło się chłopców. Poniżej zostaną wyliczone rodziny chłopskie, jakie zarejestrowano w prezentowanej księdze metrykalnej.

Aulicz Jan i Jadwiga, s. Walenty (chrz. 21.07.1638); **B(?)** Agnieszka (*parentis*), c. Agnieszka (chrz. 10.01.1700); **Baldin** Mateusz i Agnieszka, c. Anna (chrz. 20.07.1637); **Baldinek** Tomasz i Maryna (Kąty, śl. 16.11.1664), c. Katarzyna (chrz. 29.04.1674); **Baldinek** Wawrzyniec i Elżbieta (śl. 04.09.1663), s. Jan (chrz. 28.05.1667); **Baltazar** Mikołaj i Marianna, s. Józef (chrz. 23.05.1729); **Baltazarowic** Franciszek (Czarnca) i Agnieszka (z d. Kuśmierka, śl. 30.11.1702), c. Jadwiga (chrz. 17.09.1706); **Bartosik** Wojciech i Agnieszka, s. Kacper (chrz. 06.01.1694); **Baryczki** Jan i Marina, s. Wojciech (chrz. 10.10.1700); **Baryczki** Stanisław i Anna, c. Magdalena (chrz. 22.07.1684,

⁴⁰ A. PAWIŃSKI, *Źródła dziejowe*, t. 13, Warszawa 1883, 276-277.

⁴¹ Tamże.

śl. 17.01.1701, Korgolczyk Andrzej, Maluszyn), s. Franciszek (chrz. 03.04.1679), c. Jadwiga (chrz. 07.10.1687); **Baryś** Błażej i Maryna, c. Marina (chrz. ? . ? . 1673), c. Zofia (chrz. 07.05.1670); **Baryś** Szymon i Zofia, s. Mikołaj (chrz. 19.09.1703), c. Zofia (chrz. 29.11.1706), c. Katarzyna (chrz. 06.11.1712), s. Stefan (chrz. 26.12.1714), s. Wojciech (chrz. 05.04.1719); **Baltazar** i Agnieszka, s. Franciszek (chrz. 03.12.1703); Baltazar i Anna, c. Anna (chrz. 26.07.1730); Baltazar i Barbara, s. Franciszek (chrz. 07.08.1731); **Bator** Kazimierz i Ewa, s. Adam (chrz. 23.12.1716); **Bednarczyk** Wojciech i Katarzyna, c. Anna (Chr. 24.07.1690); **Berski** (Oberski) Jan i Marianna, s. Marcin (chrz. 18.08.1937), s. Józef (chrz. 19.03.1657), c. Anna (chrz. 08.07.1659), c. Agnieszka (chrz. 19.12.1669), c. Łucja (chrz. 01.12.1665); **Biencyk** Wawrzyniec i Anna (z d. Paluska, śl. ? . 02.1672), s. Stanisław (07.05.1673); **Bienkowska** (Bińkowska) Ewa, s. Sebastian (chrz. 01.01.1671); **Blazek** Błażej i Katarzyna, s. Błażej (chrz. 13.12.1707); **Błaszcyk** (Bałaszczyk) Andrzej i Jadwiga, c. Tekla (chrz. 20.04.1730), c. Rozalia (chrz. 17.08.1731); **B(?)** Jakub i Katarzyna, c. Katarzyna (chrz. 05.10.1713); **Bratatnij** (?) Szymon i Jadwiga, c. Krystyna (chrz. 24.11.1702); **Bzowski** Jakub i Małgorzata (Maluszyn, śl. 21.01.1700), c. Małgorzata (chrz. 06.07.1704), c. Jadwiga (chrz. 13.10.1707); **Bzowski** Walenty i Marina, c. Anna (chrz. 21.05.1695); s. Wojciech (chrz. 11.10.1700); Cecylia, s. Mateusz (chrz. 24.10.1730); **Fabri** (?) Jan i Jadwiga, s. Jan (chrz. 06.11.1698); **G(?)** Aleksy i Agnieszka, s. Marcin (chrz. ? .11.1723); **Garbalanka** Elżbieta, s. Jakub (chrz. 13.07.1657); **Garbarczyk** Piotr i Elżbieta, s. Jan (chrz. 09.06.1657); c. Maria (chrz. 06.11.1653); **Gąsior** Michał i Magdalena, c. Marianna (chrz. 28.05.1730); **Gąsiorek** Stanisław i Barbara, s. Józef (chrz. 27.05.1692); **Gąsiorek** Stanisław i Zofia, s. Mateusz (chrz. 19.08.1673); **Gradecki** Jan i Konstancja, s. Mateusz (chrz. 24.02.1723); **Grzela** Grzegorz (zm. 15.02.1702) i Agnieszka, s. Aleksy (chrz. 13.07.1687); **Grzelka** Aleksy i Agnieszka (z d. Jędrzychówna, śl. 05.09.1721), s. Roch (chrz. 15.08.1725), c. Anna (chrz. 27.07.1727), c. Franciszka (chrz. 10.03.1729); **Grzybek** Grzegorz i Dorota, s. Dominik (chrz. 04.08.1686); **Grzybek** Sebastian i Marina, c. Magdalena (chrz. 02.06.1684); **Grzybkówna** Jadwiga, c. Marina (chrz. 24.03.1705); **Grzybski** Jan i Zofia (śl. ? . ? . 1638), s. Jan (chrz. 23.05.1639); **Harabasz** (Arabas) Wojciech i Marina, c. Jadwiga (chrz. 14.11.1730); **Jedrzeiek** (Jędrzejczyk) Wojciech i Małgorzata (zm. 04.03.1726), s. Michał (chrz. 28.08.1721); c. Małgorzata

(chrz. 17.06.1725); **Jędrychowicz** (Jędryka) Wojciech i Anna, s. Wojciech (chrz. 06.04.1695); **Jędrzeiek** (Jędrzejczyk) Wojciech i Elżbieta, s. Mikołaj (chrz. 04.12.1696); **Jędrzejczyk** Albert i Elżbieta, s. Mateusz (chrz. ?.04.1690, śl. 10.07.1718 Zofia Tamosiowna, Maluszyn), s. Andrzej (chrz. 21.11.1691), s. Józef (chrz. ??.1693); **Jędrzejek** (Jędrzejczyk) Andrzej i Marianna, c. Anna (chrz. 11.07.1663); **Jędrzecznyk** (Jędrzejczyk) Józef i Anna, s. Błażej (chrz. 03.02.1726), s. Błażej (chrz. 09.01.1729), s. Paweł (chrz. 14.01.1731); **Jędrzecznyk** (Jędrzejczyk) Mateusz i Zofia, c. Małgorzata (chrz. 09.07.1719), c. Jadwiga (chrz. ??.1721), s. Wawrzyniec (chrz. 09.08.1731); **Jędrzecznyk** Józef i Marianna, c. Zofia (chrz. 10.02.1727); **Jonasz** Józef i Katarzyna, c. Walentyna (chrz. 14.02.1724); **Kacmark** (Kaczmarczyk) Mikołaj i Małgorzata, s. Jan (chrz. 11.06.1657); c. Ewa (chrz. 01.04.1659); **Kaczmarczyk** Paweł i Dorota, s. Tomasz (chrz. 18.11.1706); **Karas** (?) Józef i Agnieszka, s. Jan (chrz. 15.06.1705); **Kaszona** (?) Józef i Agnieszka, s. Tomasz (chrz. 24.12.1693), s. Szymon (chrz. 28.10.1697); **Kmiecik** Adam i Gertruda (z d. Zalesiowka?, śl. 04.02.1704), c. Zofia (chrz. 04.09.1712); **Kmiecik** Wojciech i Marina (z d. Michalanka, Maluszyn, śl. 27.01.1698); **Kędziński** Franciszek (Danków) i Marianna (z d. Wnuczkowna, Maluszyn, śl. 21.07.1705), c. Marianna (chrz. 06.08.1716); **Klimati** (?) Tomasz i Marina. c. Teresa (chrz. 15.10.1701); **Kochna** Jakub (zm. ??.1694) i Marianna, s. Jakub (chrz. ??.1667); **Kowalczyk** Paweł i Dorota, c. Ewa (chrz. 02.10.1709), c. Rozalia (chrz. 22.08.1712), c. Julia (chrz. 15.04.1713), s. Józef (chrz. 18.05.1718), c. Stefania (chrz. 03.09.1723), s. Stanisław (chrz. 26.04.1727); **Królik** Sebastian i Jadwiga, s. Wawrzyniec (chrz. ??.1637); **Kubiczek** Jan i Anna, s. Jan (chrz. 21.05.1684); **Kuzma** Józef i Agnieszka, s. Błażej (chrz. 05.02.1700), s. Mikołaj (chrz. 03.12.1710); **Kuśmierczyk** Wojciech i Marianna, c. Apolonia (chrz. 09.01.1727); **Kwaca** Jakub i Marianna, s. Łukasz (chrz. 19.10.1719); **Larta** (Lara) Stefan i Marianna, s. Kazimierz (chrz. 02.03.1671); **Leberak** (?) Adam i Marina, c. Regina (chrz. 06.09.1695); **Lubecki** Jan i Anna, s. Stanisław (chrz. 19.10.1943); **Łabeczki** (Łabęcki) Jan i Anna, s. Jakub (chrz. 28.04.1638), s. Tomasz (chrz. 16.12.1640); **Łabek** (Łabęcki) Andrzej i Marina, s. Bartłomiej (chrz. 20.08.1696); **Łabęsik** (Łabęcki) Tomasz i Marianna (z d. Barysiowka?, Gościęcín, śl. 29.01.1663), c. Marianna (chrz. 02.07.1663), c. Ewa (chrz. 18.03.1666); **Łabęsik** (Łabęcki) Wojciech i Jadwiga, s. Błażej (chrz. 20.01.1674), c. Zofia (chrz. 10.04.1665), c. Maryna (chrz. 23.03.1666);

Łabęsik/Łabęś/(Łabęcki) Marcin i Gertruda, c. Anna (chrz. 03.07.1678), c. Franciszek (chrz. 04.10.1671), s. Paweł (chrz. 21.01.1675), c. Maryna (chrz. 04.04.1667); **Malczyk** Aleksy i Katarzyna, s. Sebastian (chrz. 17.01.1689); **Mazur** Mikołaj i Barbara, s. Paweł (chrz. ?.01.1726); **Mielczan** Wojciech i Barbara, s. Jakub (chrz. 01.05.1684); **Molenda** Piotr i Agnieszka, c. Marina (chrz. 10.09.1686); **Nadzielski** Franciszek i Marina, s. Franciszek (chrz. 08.10.1711), c. Elżbieta (chrz. 10.11.1712); **Nowak** Franciszek i Marina (z d. Synowczanka, Maluszyn, śl. 30.01.1700), s. Andrzej (chrz. 22.11.1700), c. Elżbieta (chrz. 07.11.1702), c. Marina (chrz. 23.03.1707), Mikołaj (zm. 23.08.1712), s. Kazimierz (chrz. ?.02.1713); **Nowak** Michał (zm. 04.07.1725) i Marianna, s. Mikołaj (chrz. 10.12.1721); **Oblas** Tomasz i Zofia, s. Andrzej (chrz. 06.11.1713); **Otolski** Marcin i Łukasz, c. Ewa (chrz. 19.02.1724); **Otułski** Jakub i Katarzyna (z. Suchanowa?, Maluszyn, śl. 04.07.1728), s. Piotr (chrz. 06.07.1730); **P(?)** Jakub i Maryna, c. Elżbieta (chrz. 10.11.1669); **P(?)**, s. Jakub (chrz. 23.07.1724); **Palus** Aleksy i Marianna, c. Gertruda (chrz. 04.03.1723), c. Zofia (chrz. 08.07.1725, zm. 02.07.1729), c. Zofia (chrz. 08.04.1727); **Palus** Paweł i Jadwiga, s. Andrzej (chrz. 26.11.1654); **Palusek** (Palus) Jan i Zofia, s. Andrzej (chrz. 30.11.1692), s. Sebastian (chrz. 20.01.1695), s. Kazimierz (chrz. 04.03.1697); **Palusek** (Palus) Mateusz (zm. 10.10.1725) i Marianna, s. Aleksander (chrz. 08.07.1693, śl. 05.02.1730 Jadwiga P?, Gościęcín), s. Łukasz (chrz. 12.10.1695), c. Gertruda (chrz. 07.03.1698), s. Mikołaj (chrz. ?.12.1704, śl. 15.07.1731 Anna Cyprianka, Maluszyn); **Palusek / Palus/** Andrzej i Jadwiga (z d. Kaczmarczanka, Maluszyn, śl. 24.08.1643), c. Anna (chrz. 18.07.1647), s. Mateusz (chrz. 19.09.1658); **Pawlik** Łukasz i Marianna, c. Anna (chrz. 01.06.1718); Paweł i Jadwiga, c. Katarzyna (chrz. ?.?.1653), c. Anna (chrz. 31.05.1666); **P(?)** Wojciech i Agnieszka, s. Sebastian (chrz. 13.01.1691); **Pela** (Pełka) Jan i Jadwiga, s. Adam (chrz. 25.11.1709), s. Feliks (chrz. 08.10.1711); c. Marina (chrz. 12.09.1713); **Piech** Andrzej (zm. 05.04.1702) i Marianna, s. Sebastian (chrz. ?. ?.1683), s. Błażej (chrz. 03.02.1687, śl. ?.?.1726, Gertruda Kuśmierczyk), s. Kacper (chrz. 09.01.1690); s. Paweł (chrz. 25.01.1694); **Piech** Błażej i Katarzyna, s. Szymon (chrz. 01.06.1692), s. Andrzej (chrz. 02.12.1694), s. Jakub (chrz. 20.07.1699), s. Michał (chrz. 27.09.1704); **Piech** Jan i Anna, s. Franciszek (chrz. 22.02.1716), s. Franciszek (chrz. 03.10.1718), s. Grzegorz (chrz. 05.03.1722), s. Kacper (chrz. ?.01.1724), c. Małgo-

rzata (chrz. 15.09.1726), c. Gertruda (chrz. 03.03.1729); **Piech** Piotr i Jadwiga, c. Maria (chrz. 10.07.1653); **Plutczik** Stanisław i Katarzyna, c. Maria (chrz. 15.03.1637); **Podrigała** (Drygała) Jakub i Marina, c. Marina (chrz. 20.09.1671), c. Jadwiga (chrz. 14.09.1665); **Pryt** Mateusz i Anna, c. Jadwiga (chrz. 08.10.1726); **Prytek /Pryt/** Stanisław i Zofia, c. Stefania (chrz. 04.05.1699), s. Mateusz (chrz. 20.02.1701), c. Gertruda (chrz. 23.02.1702), s. Sebastian (chrz. 13.01.1706); **Przykora** (Pokora) Bartłomiej i Dorota, s. Błażej (chrz. 28.01.1640); **Pura** Stanisław i Zofia, c. Gertruda (chrz. 03.04.1727); **Purowarek** Stanisław i Katarzyna, c. Jadwiga (chrz. 02.10.1638); **Puszka** (?) Andrzej i Anna, s. Mateusz (chrz. 19.09.1691), c. Kazimiera (chrz. 01.03.1694), s. Wojciech (chrz. 25.04.1696), s. Grzegorz (chrz. 02.03.1699); **Pysik** Jan i Zofia, c. Agnieszka (chrz. ?. ?.1690); **Rybak** Marcin i Małgorzata, c. Barbara (chrz. 18.02.1719), c. Agnieszka (chrz. 12.01.1723); **S**(?) Andrzej i Dorota, s. Andrzej (chrz. 12.02.1662); **Serdak** Mateusz i Marianna, c. Zofia (chrz. 24.02.1691), c. Marina (chrz. 13.11.1695), s. Michał (chrz. 29.08.1705); **Siejski** (?) Wojciech i Barbara, c. Marianna (chrz. 08.08.1685); **Sitko** Jakub i Agnieszka, s. Jakub (chrz. 17.07.1657); **Ski-ba** Tomasz i Anna, c. Jadwiga (chrz. 04.10.1661); **Starosta** Piotr i Hanna, s. Walenty (chrz. 11.01.1649); **Starościk** (Starosta) Krzysztof i Jadwiga (z d. Turek, Maluszyn, śl. 01.01.1680), c. Marianna (chrz. 01.07.1687); **Stefanczyk** (Stefańczyk) Michał i Katarzyna, s. Marek i s. Stanisław (chrz. 16.09.1726); **Stypka** Jan i Zofia, c. Anna (chrz. 21.08.1675); **Stypka** Kazimierz i Anna, c. Klara (chrz. 17.01.1696), s. Michał (chrz. 19.08.1702), s. Stanisław Franciszek (chrz. 24.09.1705), c. Teresa (chrz. 16.10.1707), c. Zofia (chrz. 20.04.1711); **Stypka** Michał i Katarzyna, c. Marianna (chrz. 04.04.1729), s. Tomasz (chrz. 11.12.1730); **Stypka** Stefan i Maria, c. Konstancja (chrz. 21.02.1666); **Synowczik** (Synowiec) Adam i Dorota, s. Paweł (chrz. 25.01.1663); **Synowczik** (Synowiec) Jan i Marianna, s. Andrzej (chrz. 23.06.1680); **Synowczik** (Synowiec) Mikołaj i Marina, c. Dorota i s. Błażej (chrz. 01.02.1666); **Synowczik** (Synowiec) Walenty i Jadwiga, s. Paweł (chrz. 25.01.1675); **Synowczikowa** (Synowiec) Anna, c. Maria (chrz. 16.03.1638); **Synowiec** Adam i Jadwiga, c. Maryna i s. Andrzej (chrz. 19.06.1666); **Synowiec** Andrzej i Marina (z d. Jakubiczka?, Ciężkowiczki, śl. ?. ?.1640), c. Jadwiga (chrz. 01.10.1646, śl. 21.02.1700, Paryska? Sebastian, Polichno), s. Andrzej (chrz. 21.11.1649), Piotr (chrz. ?. ?.1652), s. Andrzej (chrz. 26.11.1654), c. Agnieszka (chrz. 21.12.1673);

Synowiec Tomasz Maria, s. Kazimierz (chrz. 24.02.1647), c. Anna (chrz. 21.01.1649); **S(?)** Mateusz i Ewa, c. Maryna (chrz. 20.10.1680); **Szawowski** (Szałowski) Jan i Teresa, c. Katarzyna (chrz. 30.11.1728); **Szwed** Jan i Krystyna, c. Jadwiga (chrz. 23.09.1707); **Szymanek** Jan i Agnieszka, s. Błażej (chrz. 29.01.1714); **Szymanek** Jan i Katarzyna (z d. Piekarszczanka, śl. ? .?.1721), s. Wojciech (chrz. 20.10.1724), c. Elżbieta (chrz. 08.04.1731); **Szymanek** Józef i Katarzyna, s. Józef (chrz. 03.07.1718), c. Apolonia (chrz. 09.02.1726), c. Katarzyna (chrz. 30.04.1731); **Szymanek** Szymon i Katarzyna, s. Stanisław (chrz. 29.04.1639); **Tomasik** Marcin i Ewa (z. Turczanka, śl. 27.09.1729), s. Franciszek (chrz. 24.10.1730); **Tomaszczyk /Tomasik/** Wojciech i Zofia (z d. Marcinkowa, śl. 25.12.1726), s. Antoni (chrz. 06.06.1728), c. Zofia (chrz. 01.05.1731); **Tomaszczyk (?)** Mateusz i Zofia, c. Marianna (chrz. 30.02.1724), c. Katarzyna (chrz. 05.03.1728); **Tomaszyk /Thomas/** (Tomczyk) Mateusz i Marina, c. Marina *per Katerinam* (chrz. 01.05.1701), c. Jadwiga (chrz. 14.10.1710); **Turczyk /Turas/** (Turek) Tomasz i Katarzyna, s. Andrzej (chrz. 16.11.1651), c. Marianna (chrz. 13.01.1660), s. Wojciech (chrz. 30.03.1669), c. Katarzyna (chrz. 24.11.1653, śl. ? .01.1679, Młynarczyk Grzegorz), c. Marina (chrz. 25.11.1656); **Turczyk** Bartłomiej i Marianna, c. Katarzyna (21.03.1661); **Turczyk** Jan i Marianna (z d. Tomaszowna, Ciężkowiczki, śl. ?.02.1669), s. Michał (chrz. 26.08.1675), s. Albert (chrz. 05.04.1672); **Turek** Jan i Anna, c. Anna (chrz. 09.07.1637); **Turek** Mateusz i Ewa (śl. 25.11.1677), c. Małgorzata (chrz. 05.07.1686); **Turek** Piotr i Jadwiga (zm. 24.02.1698), s. Jan (chrz. 02.07.1647); **Turkowna** (Turek) Marianna (zm. 04.06.1726), c. Zofia (chrz. 13.03.1704); **Turzyk** (Turek) Marek i Ewa, c. Ewa (chrz. 04.02.1688); **W(?)** Stanisław i Zofia, c. Katarzyna (chrz. 14.12.1689); **Walaszanka** (Walasek) P(?) i Zofia, c. Dorota (chrz. 05.02.1670); **Węgorzek** Józef i Katarzyna, s. Mateusz (chrz. 17.09.1694); **Witek** Bartłomiej i Katarzyna, s. Antoni (chrz. 29.05.1729); **Włodarczyk** Marcin i Katarzyna, c. Zofia (chrz. ?.?.1640); **Włodarczyk** Mateusz i Zofia, c. Barbara (chrz. 11.12.1658); **Włodarczyk** Piotr i Jadwiga, s. Marcin (chrz. 02.10.1644); **Włodarczyk** Walenty i Agnieszka, s. Błażej (chrz. 26.01.1667); **Wnuczek** Marcin i Anna, s. Sebastian (chrz. 17.01.1689), c. Marianna (chrz. 06.12.1691); **Wodlinski** Jan i Agnieszka, c. Zofia (chrz. 01.07.1711); Wojciech i Marina, s. Szymon (chrz. 27.10.1695), Grzegorz (zm. 18.01.1697); **Wolik (?)** Aleksy i Agnieszka, s. Jakub (chrz. 14.07.1727); **Wolski** Jan i Marina, s. Antoni (chrz.

25.01.1712); **Złotkowska** Marianna (zm. 03.08.1725); **Zrodleyski** (?) Jan (Gościęcín) i Agata (z d. Tomkowa, Maluszyn, śl. 21.11.1705), c. Agnieszka (chrz. 13.01.1722); **Zwodliński** (?) Wojciech i Marianna, s. Błażej (chrz. 07.08.1727).

Zakończenie

Zaprezentowana tutaj księga metrykalna kościoła św. Mikołaja w Maluszyńcu stanowi cenny zabytek rękopiśmienny tej parafii. Została spisana w latach 1637 – 1731 przez czternastu proboszczów lub administratorów kościoła w Maluszyńcu i szczęśliwie, w dobrym stanie, przetrwała do naszych czasów. Przechowuje ją Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie – instytucja właściwa gromadzeniu dokumentów (zabytków) piśmienniczych z terenu dawnej diecezji, a obecnej archidiecezji częstochowskiej, do której należy także parafia w Maluszyńcu. O przydatności kościelnych ksiąg metrykalnych w badaniach naukowych świadczą bogato podane w nich treści, które nie tylko odnoszą się do życia miejscowej wspólnoty wiernych, ale często, pośrednio lub wprost, zdradzają fakty o funkcjonowaniu instytucji związanych z parafią, tj. szkoły, szpitala, czy opowiadają historię właścicieli ziemskich.

Kościół i parafia św. Mikołaja, a dawniej także pod wezwaniem św. Krzyża, w Maluszyńcu posiada dotychczas znakomite opracowania naukowe historyków z kręgu środowiska akademickiego Częstochowy i Łodzi, jednak najlepsza ich konstrukcja nie wyczerpuje zasobów źródłowych. Przykładem może być tutaj prezentowana księga metrykalna, a nawet cały zespół ksiąg, które pozostawały dotychczas niewykorzystane w tego rodzaju opracowaniach historycznych. Jak bardzo znaczący jest ten rodzaj źródeł niech posłuży fakt istnienia w Maluszyńcu szkoły parafialnej na przestrzeni XVII w. Dotychczas w historiografii utrzymywano pogląd, że okres wojen Rzeczypospolitej z sąsiadami, jaki przypada na wiek XVII, spowodował zahamowanie szkolnictwa parafialnego w wielu parafiach wiejskich na terenie kraju, podczas gdy księga metrykalna parafii Maluszyn z tego właśnie okresu wspomina oficjalistów szkolnych, tj. rektora szkoły, kantora, organistę. Podobnie kształtuje się pogląd dotyczący właścicieli ziemskich, którzy władali Maluszyńcem. Dotychczas znane nam były nazwiska dziedziców Pukarzewskich, Duninów, Malczewskich i Ostrowskich, podczas gdy prezentowana księga

metrykalna zdradza jeszcze ród Łodzińskich, który dzierżył Maluszyn w latach dwudziestych XVIII w. Wykaz dziedzicznych właścicieli wsi jest o tyle istotny, że każdorazowy przedstawiciel szlacheckiego rodu stawał się zarazem promotorem miejscowego kościoła i parafii. A dzięki władaniu na Maluszynie wspomnianych właścicieli, którzy podzielali wiarę chrześcijańską, mogła swobodnie rozwijać się parafia maluszyńska, a jej świątynia stanowić centrum życia religijnego i kulturalnego okolicznych mieszkańców.

Maluszyn and its Inhabitants in the Light of the oldest Registry Books (1637 – 1731) Summary

The oldest book of the parish Maluszyn register contains records of the baptized, marriages and deaths over the years 1637 – 1731. The book is an excellent source material to reconstruct the history of the parish and school Maluszynie, as well as the genealogy of its owners and ordinary citizens throughout the seventeenth century. Book stores Archives of the Archdiocese of Czestochowa father's name Valentine Patykiewicz in Czestochowa (signature KM 641).

Słowa kluczowe: Maluszyn, księgi metrykalne.

Keywords: Maluszyn, registry books.

Bibliografia

I. Źródła

1. Rękopiśmienne

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ IM. Ks. W. PATYKIEWICZA W CZĘSTOCHOWIE

sygn.:

KM 641 Liber metricularum ecclesiae Maluszynensis [5 I 1637 – 26 XII 1731].

2. Drukowane

Kozierowski S., *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej wschodniej Wielkopolski*, Poznań 1926.

- Łaski J., *Liber Beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski, t. 2, Gniezno 1881.
- Matriculum Regni Poloniae summaria*, wyd. T. Wierzbowski, t. 4/3, Warszawa 1905-1919.
- Pawiński A., *Źródła dziejowe*, t. 13, Warszawa 1883.

II. Opracowania

- Bruździński A., *Wkład biskupa Stanisława Karnkowskiego w zastosowanie uchwał Soboru Trydenckiego w diecezji kujawsko-pomorskiej (1567 – 1581)*, „Studia Włocławskie” 6 (2003), 439-466.
- Encyklopedia Staropolska*, red. Z. Gloger, Warszawa 1902.
- Fabiszak J., *Metryki kościelne jako źródło badań procesów nazwisko twórczych*, „Studia i Materiały Polonistyczne” 3 (1997), 133-144.
- Górny M., *Przezwiśka i nazwiska chłopów pałuckich w XVII wieku: pochodzenie i budowa*, Wrocław 1990.
- Górny M., *Wybór imion chrzestnych dla dzieci szlacheckich w powiecie kcyńskim w XVII wieku*, „Genealogia” 5 (1995), 1-312.
- Greżlikowski J., *Biskup Stanisław Karnkowski jako ustawodawca. Wkład w dzieło recepcji reformy trydenckiej w diecezji włocławskiej*, „Studia Włocławskie” 7 (2004), 355-368.
- Jeziński I., *Gmina Maluszyn w 1935 roku*, red. Ł.S. Kopera – A.J. Zakrzewski, Włoszczowa 2014.
- Jop R., *Metryki parafialne wyznania rzymsko-katolickiego – stan wiedzy i potrzeby badawcze*, w: *Dyplomatyka staropolska – stan obecny i perspektywy badań*, red. W. Chorażyczewski – J. Tandecki, Toruń 2011, 143-158.
- Kopera Ł., *Pamiętnik Maluszyna w roku 1869 spisany*, „Zeszyty Radomszczańskie” 6 (2012), 233-240.
- Kopera Ł., *Szkolnictwo parafialne u Kanoników Regularnych Laterańskich obediencji mstowskiej, kłobuckiej i krzepickiej w XVII i XVIII wieku*, Częstochowa 2015 [rozprawa doktorska, mps w Bibliotece Głównej AJD w Częstochowie].
- Kopera Ł.S., *Z dziejów miasta i parafii Żytno w XVIII wieku*, „Zeszyty Radomszczańskie” 8 (2014), 165-173.
- Kotecki R., *Rejestracja metrykalna wiernych w świetle potrydenckiego ustawodawstwa Kościoła katolickiego (ze szczególnym uwzględnieniem prawodawstwa diecezji Chełmińskiej, Gnieźnieńskiej, Płockiej i Włocławskiej)*, „Nasza Przeszość” 112 (2009), 135-179.
- Kufel R.R., *Duchowieństwo w księgach metrykalnych parafii Babimost od końca XVII do początku XX wieku*, ABMK 81 (2004), 139-168.
- Laskowicz P., *Księga genealogiczna twojej rodziny*, Warszawa 2005.
- Litak S., *Edukacja początkowa w polskich szkołach w XIII – XVIII wieku*, Lublin 2000;
- Nowaczyk M., *Poszukiwanie przodków*, Warszawa 2005.
- Nowak T.A., *Parafia Niedośpielin i jej mieszkańcy w świetle najstarszej księgi metrykalnej (1643 – 1759)*, „Zeszyty Radomszczańskie” 8 (2014), 135-163.
- Ostrowska H., *Dzieje Maluszyna i jego dziedziców z opowiadania i z pamięci zebrane*, wyd. i red. A.J. Zakrzewski, Warszawa 2009.

- Smolański A., *Struktura zawodowa nauczycielstwa w Polsce do 1939 roku*, Opole 1996.
- Studnicka-Mariańczyk K., *Domena Ostrowskich z Maluszyna. Przykład przemian kapitalistycznych w polskim rolnictwie XIX wieku*, Warszawa 2014.
- Właźlak W.P., *Inwentarz ksiąg metrykalnych Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie*, „Rocznik Genealogiczny Ziemi Częstochowskiej” 1 (2011), 11-581.
- Zajączkowski S.M., *Zarys dziejów powiatu radomszczańskiego*, „Zeszyty Radomszczańskie” 2 (2008), 99-146.
- Zakrzewski A.J., *Wieś i dwór w Maluszynie na przełomie XVIII i XIX wieku*, w: *Villa Maluschyn 1412 – 2012. 600 lat Parafii św. Mikołaja w Maluszynie. Księgi Jubileuszowa*, red. A.J. Zakrzewski – Ł. Kopera, Częstochowa 2012, 233-255.
- Zakrzewski A.J. – Związek J., *Żyto (1198 – 1998)*, Żyto 1998.
- Związek J., *Stan badań nad księgami metrykalnymi w diecezji częstochowskiej*, „Zeszyty Historyczne” 1 (1993), 51-68.
- Związek J., *Z przeszłości kościelnej Maluszyna i okolicy*, w: *Villa Maluschyn 1412 – 2012. 600 lat Parafii św. Mikołaja w Maluszynie. Księgi Jubileuszowa*, red. A.J. Zakrzewski – Ł. Kopera, Częstochowa 2012, 17-98.